

BREGNERNES ANKOMST

Franciska Birchens samlinger

Bachelortekst

Om kunst der befinder sig mellem naturvidenskab og poesi, om bregner der skriver digte og om en fiktiv forsker ved navn Franciska Birchen

Analie Rugård Lerstrup Jensen

BA3 Grafikk og tegning
Kunst & håndverk, KHiO

Indledning

Da jeg tog min bachelor i konservering på konservatorskolen i København (2016-2019) opdagede jeg hvordan en hel historie kan opstå ud af et enkelt fragment eller en serie af fragmenter. Dette kom til at danne basis for min kunstneriske praksis, som typisk består af flere dele som tilsammen danner en helhed. Jeg arbejder ofte indenfor et fiktionelt rammeværk inspireret af forfattere som Ursula K. Le Guin og Inger Christensen. Det, som disse to forfattere har til fælles, er lethedens hvormed de skaber troværdige verdener, noget som jeg også håber at kunne gøre med mine værker.

Jeg arbejder med litografi, tekst, bogtryk, tegning og indsamling af objekter. Dimensionerne på værkerne holder sig typisk mellem 15x18 cm op til 65x55 cm, men de fungerer oftere sammen i samlinger end som enkeltstående værker. Med inspiration fra æstetikken fra opdagelsesrejsendes arbejde og naturvidenskabelige samlinger i de forrige århundreder, skaber jeg objekter/værker der befinder sig i en slags alternativ virkelighed, men som stadig virker troværdige. Objekterne fungerer som bevismateriale fra den verden jeg forsøger at skabe og den fiktion jeg vil berette.

Pointen med at skabe de her alternative virkeligheder eller verdener er, at det tilbyder en måde at tænke på denne verden på. Jeg kan stille spørgsmål såsom, hvad hvis planterne skrev digte, hvad nu hvis mennesker udviklede evnen til fotosyntese og hvad hvis ikke alle ekspeditioner der foregik i 18-1900-tallet var ledet af mænd med heltekomplekser? Det bliver en måde at give plads til flere måder at se og repræsentere verden på. Samtidig er det også en øvelse i indlevelse, i at sætte sig i andres sted, både planternes og andre menneskers.

Mit bachelorprojekt tager udgangspunkt i den fiktive forsker Franciska Birchen. Hun er en anerkendt herolinguist, medlem af psykrokromatisk forening og oversætter af bregnetekster. Det er indenfor denne ramme af opfundne videnskaber at projektet udfolder sig. Det indeholder forskellige genstande og plancher, som jeg kunne forestille mig at Franciska Birchen ville have i sit arbejdsværelse: litografiske plancher, objekter konserveret i sprit og hendes håndskrevne notater.

Franciska Birchens samlinger

Franciska Birchen er en fiktiv forsker som jeg har brugt som et slags talerør i tidligere projekter også. Projektet udspiller sig indenfor en ramme af opfundne videnskaber, som jeg enten har skabt eller lånt fra andre, for eksempel Ursula K. Le Guin. Franciska Birchen arbejder med at oversætte

bregnetekster, og skriver blandt andet på en afhandling om bregnerens dialekter. Jeg har tidligere brugt hendes navn i forbindelse med det såkaldte ekspeditionsprojekt (mere om dette senere) hvor hun skrev en artikel om psykrokromatisme i et fiktivt tidsskrift. Psykrokromatisme er en farveteori jeg har fundet på, der beskæftiger sig med den indre opfattelse af farverne et givent sted, og noget jeg ofte bruger som en indgang projekter, fordi det er en god måde at visualisere steder og stemninger på.

Bachelorprojektet er et rum, der indeholder hendes samlinger; de ting jeg forestiller mig at hun har i sit arbejdsværelse: litografiske plancher, bøger, notater og forskellige objekter konserveret i sprit.

Bregnerne skriver

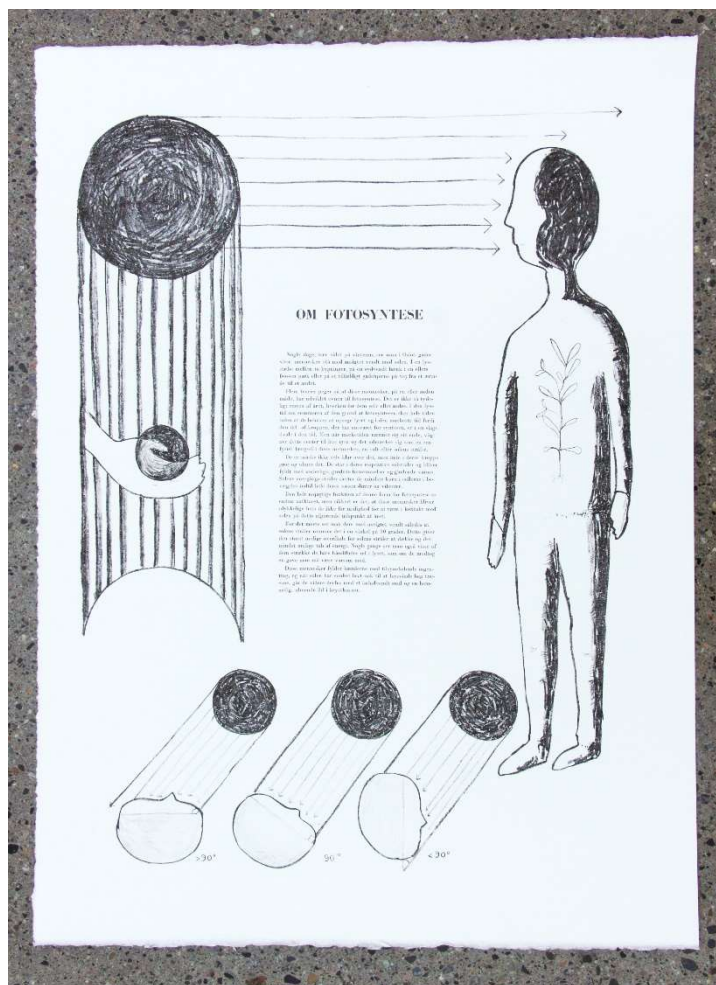
Jeg forsøger at skabe et rum, der har sin egen indre logik. Alting ligner noget man sikkert kan finde i et museumsarkiv eller hos en naturinteresseret samler, men når man begynder at se nærmere på genstandene, viser det sig at de befinder sig lidt ved siden af virkeligheden. Bøgerne, som udefra set ikke er iøjefaldende, indeholder farverige tryk og tegninger. Teksterne der findes i projektet skal forestille at være skrevet af bregnerne i Nordmarka. Jeg har skabt en stemme til dem, de er en form for flerstemmigt subjekt.

Billede 1. Installationsfoto fra udstillingen *Bregnerens ankomst* i Galleri Seilduken december 2021

Stemmen i teksterne er inspireret af Inger Christensens *alfabet* (Christensen, 1998), som jeg genlæste på en klippe med havet for mine fødder inden jeg gik i gang med at skrive. *alfabet* er en digtsamling der, udover at benævne alle mulige ting der findes i naturen, også fremskriver en økologisk krise, der sandsynligvis er endnu mere tilstedeværende i dag end da bogen blev udgivet første gang for 40 år siden. Bregnerne i mine tekster skriver om sol og regn, frygten for tørke, og om andre, mere menneskelige emner som sorg og angst, forelskelse.

En anden vigtig tekst i udstillingen handler om fotosyntese og er en del af planchen *Om fotosyntese* (se billede 2). Teksten beskriver hvordan nogle mennesker har udviklet evnen til fotosyntese og det er derfor man ser dem stå med ansigtet vendt mod solen når foråret tager sin begyndelse. Dette værk er også et godt eksempel på hvordan jeg arbejder og hvad jeg gerne vil med min kunst. Det beskæftiger sig med noget alle kender til, forårslængslen efter solen, og giver det en forklaring som både er mystisk, poetisk og naturvidenskabelig på en gang. Jeg tror det handler om først at skabe genkendelse og så bagefter sige, hvad hvis det egentlig forholdt sig sådan her med verden? Og så se hvad der kommer ud af det.

Billede 2. Om fotosyntese. Litografi og bogtryk. 65x49 cm. 2021

Fiktive museer og fragmenter

I en artikel i bogen *When Fact Is Fiction. Documentary Art in the Post-Truth Era* (Wynants, 2020, s. 25-34) skriver Nele Wynants om forskellige kunstnere som bruger et fiktionelt rammeværk i deres kunst for at sætte virkeligheden i perspektiv. Et af eksemplerne er den belgiske kunstner Thomas Bellinck, der med sit projekt *Domo de Eŭropa Historio en Ekzilo* (esperanto for House of European History in Exile) iscenesatte et museum som et mindesmærke over den europæiske union,

Billede 3. Domo de Eüropa Historio en Ekzilo. Thomas Bellinck. Foto: Danny Willems

på et tidspunkt i fremtiden hvor unionen er brudt sammen (Bellinck, 2013-2018). Museet indeholdt nostalgiske genstande, direktiver omhandlende f.eks. grøntsagers udseende og andre objekter fra nu- og fortidens Europa¹. Denne blanding af fiktion og fakta bliver en måde for kunstneren at fortælle en historie, der ikke er bundet af tid og rum.

Både Bellincks og mit projekt leger med tiden. Bellincks museum er placeret i fremtiden, men ser tilbage på en fortid, som består af vores nutid og nære fortid. Franciska Birchen befinder sig et udefineret sted i midten af det forrige århundrede. En fordel ved at placere projektet i fortiden er, at det gør det mere sandsynligt at det faktisk kunne være virkeligt. Det gør det muligt at opbygge en historie af fragmenter, der er ikke nogen forventning om at ”alt” skal være til stede. Hulleerne mellem de enkelte objekter spiller lige så stor en rolle som de genstande der faktisk er der.

¹Se <https://www.thomasbellinck.com/domo>

En fiktiv Svalbard-ekspedition

Mit projekt *HVAD SKULLE DE DER SÅ LANGT FRA ALT/ekspeditionen* (2020-2021) havde en fiktiv Svalbard-ekspedition som omdrejningspunkt. Ekspeditionen bestod af de to kvinder Vera Marie Wulf og Elenor Brükenfeldt, som tog til Svalbard i år 1909, og aldrig kom tilbage. Historien var, at ingen vidste hvad der egentlig var sket med de to kvinder, men man havde fundet deres efterladte notater, fotografier og dagbøger i en forladt fangsthytte et udefineret sted på Svalbard. I forbindelse med projektet lavede jeg, udover de nævnte genstande, også et fiktivt tidsskrift, *Frossent land*, der i nutiden fortalte historien om fundet af ekspeditionen, samt andre mere eller mindre sande historier fra polaregnene.

Billede 4. Fotograf fra Andrée-ekspeditionen. Nils Strindberg/Tekniska Museet

Projektet var i høj grad inspireret af Andrée-ekspeditionen i 1897². Jeg arbejdede med fotografering baseret på fotografier fra Svalbard og Andrée-ekspeditionen fra forskellige museers digitale

² Den svenske ingeniør Salomon August Andrée, der ville forsøge at flyve til Nordpolen i en luftballon. Han og to ekspeditionsdeltagerere (Knut Frænkel og Nils Strindberg) tog afsted i luftballonen fra Svalbard bare for at styrte ned på isen nord for Svalbard efter to dages rejse, hvorefter de dels drev, dels vandrede på isen i flere måneder, og til slut endte deres dage på den lille, uvenlige ø Kvitøya helt øst for resten af Svalbard. Resterne af ekspeditionen blev fundet der ved et tilfælde 33 år senere.

samlinger. Netop disse fotografier indeholder denne blanding af mystik og objektivitet, som jeg finder så tiltrækkende.

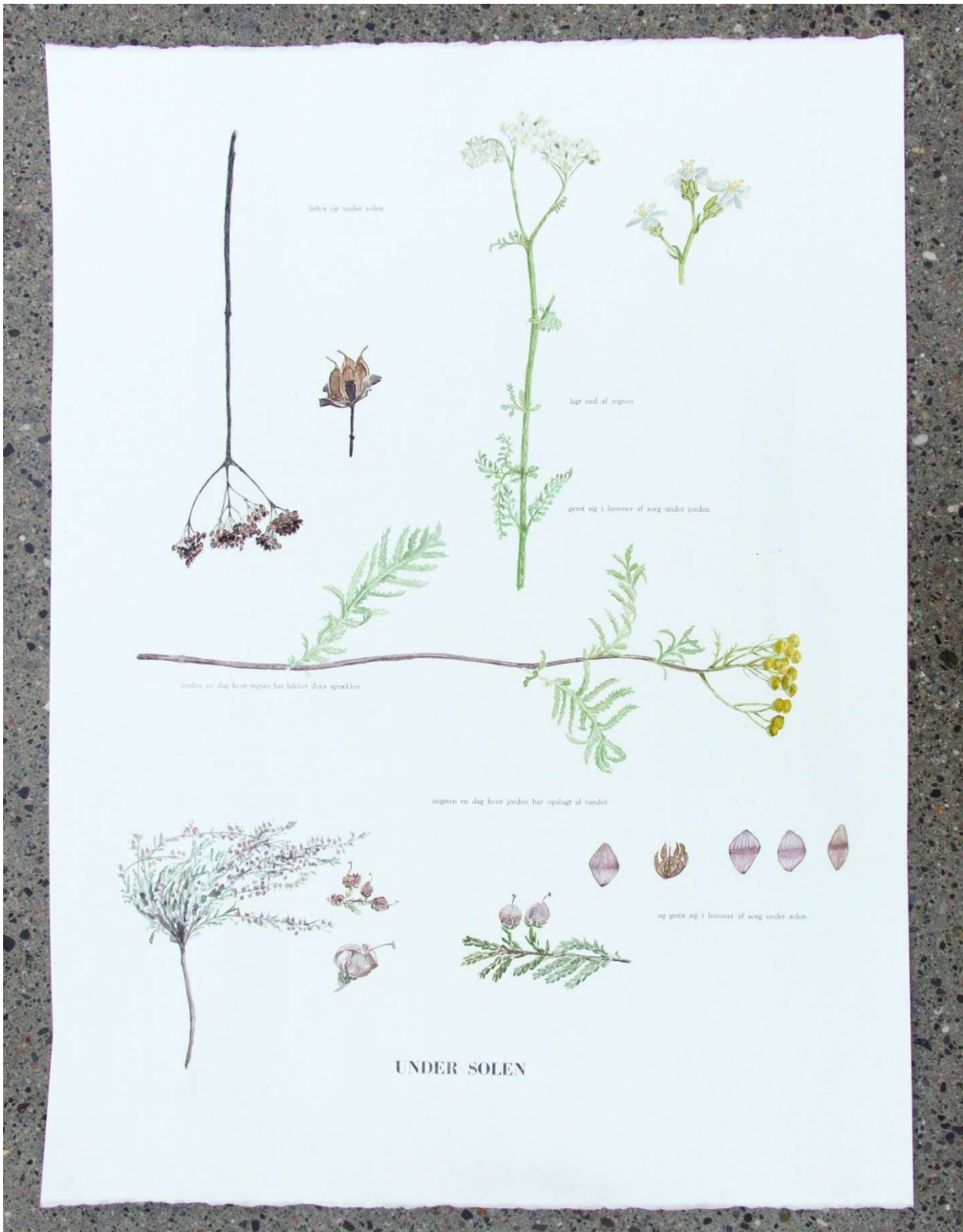
Roland Barthes skriver i *Camera Lucida* (Barthes, 2010) om, hvad der gør, at et fotografi bliver levende og interessant at se på for ham, og hvad der skiller et godt fotografi fra et dårligt. Når han skal forklare hvordan et fotografi rammer ham, bruger han blandt andet ordene *adventure* og *animation*: ”In this glum desert, suddenly a specific photograph reaches me; it animates me and I animate it. (...) this is what creates every adventure.” (Barthes, 2010, s. 20).

Jeg tænker at fotografiets, og egentlig også andre billeders, eventyr også kan skabes af andre ting end selve motivet; dets fysiske fremtoning, dets materialitet. Der er for eksempel noget utroligt magisk ved fotografierne fra Andrée-ekspeditionen, som blev fundet efter 30 år i isen, og derefter fremkaldt og kopieret. Se billede 4. Det er også denne materialitet jeg gerne vil have frem i mine arbejder.

En del af formålet med ekspeditions-projektet gik ud på at undersøge hvordan en ekspedition kan være noget andet end de heltefortællinger som var så fremtrædende i polarforskningens storhedstid. Vera Marie Wulf og Elenor Brükenfeldts ekspedition handlede ikke om præstationer og om overvindelse og erobring, men om at lytte og leve sig ind i et fremmed landskab, andre væsener. En form for poetisk observation.

Bachelorprojektet bygger videre på nogle af ideerne fra ekspeditionsprojektet. De to kvinder på Svalbard ledte efter et sprog der kunne aflæses hos dyr og måske endda planter. Ideen til denne form for videnskab kom fra en novelle af Ursula Le Guin, *Author of the Acacia Seeds* (Le Guin, 2015). Det er en samling af tekster fra det fiktive tidsskrift for therolingvistisk forening, altså for dem der arbejder med at oversætte og forstå dyrenes tekster. Franciska Birchen arbejder med at oversætte bregnernes tekster som en naturlig udvikling af tanken om at man kan læse og forsøge at forstå teksterne fra andre end menneskelige væsener.

Planche 1: Under solen

Billede 5. Under solen. Akvarel og bogtryk. 65x49 cm. 2021

Værket *Under solen*, som er en del af bachelorprojektet, er en akvarel med tekst trykt med bogtryk på relativt tykt, hvidt papir, og måler 65 x 50 cm. Det er opbygget som en botanisk planche og viser forskellige blomster og planter både i naturlig størrelse og i forstørrelse. Ved siden af og under de forskellige planter er der trykt kortere sætninger i en brunsort farve og upåfaldende skrifttype. Planchen viser fire forskellige planter placeret harmonisk over hele arket. Det er lyng, rejnfan, almindelig røllike og en tørret plante af ukendt art. Farverne er naturtro og detaljegraden i de afbildede planter er stor nok til at de med lethed genkendes. Ved første øjekast kan teksten aflæses som den slags beskrivende tekst, der ofte findes på botaniske plancher. Men ved nærlæsning viser det sig at være et digt, eller i hvert fald sætninger med poetisk indhold. Også titlen, som er trykt med større skrift nederst på arket, giver et hint om at planchen ikke er helt igennem naturvidenskabelig. Teksten er som følger hvis den læses oppefra og ned:

løftet op under solen, lagt ned af regnen, gemt sig i lommer af sorg under jorden
jorden en dag hvor regnen har lukket dens sprækker, angsten en dag hvor jorden har
opslugt al vandet, og gemt sig i lommer af sorg under solen

Ved at mime en form som beskueren sandsynligvis allerede kender til, opstår der en spænding i værket, når det ved nærmere eftersyn viser sig at være noget andet end først antaget. Botaniske plancher forventes at objektivt beskrive vækster som findes og som er katalogiseret og kategoriseret efter bestemte, ubøjelige regler. En botanisk planche skal ikke vække følelser eller undren, men være forklarende og utvetydig. Når denne form så er sat sammen med en tekst, der både er følelsesladet og ikke umiddelbart har noget at gøre med de afbildede planter, får det beskueren til at undre sig. Der opstår et nyt meningslag i værket. Man begynder at stille spørgsmål som, hvem er egentlig afsenderen af teksten? Er det planterne der har skrevet om den angst de føler for at vandet en dag skal slippe op? Er det botanikeren der har indset at der ikke længere findes et objektivt sted at beskrive verden fra og hellere skriver digte?

Med værket vil jeg at beskueren netop skal undre sig. Samtidig som at det er æstetisk tilfredsstillende at kigge på, giver tekstbidderne indtryk af en underliggende historie, som er mindre objektiv og mere følelsesfuld, en botanisk poesi.

Afslutning

Mit bachelorprojektet har, i lighed med ekspeditionsprojektet, som mål at undersøge en anden måde at se verden på, åbne for flere muligheder: hvad hvis planterne faktisk skrev poesi, hvad hvis mennesker udviklede evnen til fotosyntese?

Jeg arbejder med et fiktionelt rum, hvor hver del er med til at fortælle en historie. Rummet tilhører den fiktive forsker Franciska Birchen. Ved at bruge en opfunden person som udgangspunkt kan jeg skabe en form for genkendelse hos beskueren, samtidig med at jeg har frie hænder til at finde på. Projektet består af litografier, håndbundne bøger og forskellige objekter. De litografiske plancher mimer botaniske plancher, og objekterne kunne befinde sig i en naturhistorisk samling. Teksterne i projektet er inspireret af forfatter som Inger Christensen og Ursula Le Guin, og tager udgangspunkt i ideen om at planterne også skriver poesi.

Projektet består af fragmenter som tilsammen danner en helhed. Det er ikke så meget de enkelte dele der er vigtige, men dem alle sammen tilsammen.

Det poetiske er vigtigt i mit arbejde. Jeg vil gerne at folk der ser det undres og spørger sig selv om noget af det måske egentlig passer? Også fordi det måske ikke er så usandsynligt, at der har eksisteret en forsker som, fordi hun tilfældigvis ikke er en mand, er totalt underkendt og hvis forskning enten er tilskrevet nogle andre eller bare slet ikke har fået nogen opmærksomhed i det hele taget. Det er set før.

Referencer

Barthes, R. (2010). *Camera Lucida. Reflections on photography*. (R. Howard, Trans.) Hill and Wang.

Bellinck, T. (2013-2018). *Domo de Eüropa Historio en Ekzilo*. Retrieved marts 3, 2022, from Thomas Bellinck: <https://www.thomasbellinck.com/domo>

Christensen, I. (1998). alfabet. In *Samlede digte*. København: Gyldendal.

Le Guin, U. K. (2015). Author of the Acacia Seeds. In U. K. Le Guin, *The Unreal and the Real. Selected stories, volume 2*. London: Gollancz.

Wynants, N. (2020). Imaginations of reality. Past, present and future in a fictional framwork. In N. Wynants (Ed.), *When Fact Is Fiction. Documentary Art in the Post-Truth Era* (s. 25-34). Amsterdam: Valiz.